

Møde i Nationalparkrådet den 5. september 2018	
Endeligt referat udsendt 21.09.18	
Mødetid:	Onsdag den 21. marts 2018 kl. 17:00 – 20:30
Mødested:	Tønningård , Havnebyvej 30, 6792 Rømø
Deltagere:	Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet, sekretariatsleder Peter Saabye Simonsen, studerende Mads Brun, konsulent Sara Lindholt, konsulent Anne Husum Marboe, konsulent Jens L Hansen, konsulent Ditte Hviid, og sekretær Alette Houman Dyhrfjeld
Mødeleder:	Svend Tougaard, Formand for Nationalparkrådet
Referent:	Alette Houman Dyhrfjeld

Mødeliste:

Formand, Vadehavets bådklubber	Svend Tougaard	
Næstformand, Museerne i Vadehavsområdet	Anne Marie Overgaard	Afbud
Danmarks Fiskeriforening	Vakant	Afbud
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	Afbud
Destination Sydvestjylland	Poul Therkelsen	Afbud
Aarhus Universitet, Bioscience	Thomas Bregnballe	Afbud
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Kim Leerhøj	Ikke til stede
GEUS	Merete Binderup	
LAG Fanø/Varde	Kim Dahl Madsen	
LAG Tønder/Haderslev	Johanne Marie Ludvigsen	
FLAG	Ole Jakobsen	
Lokalarkiverne	Birgitte Thomsen	
Marsken omkring Sneum Å	Randi Kragh Hansen	
Region Syddanmark	Poul Fremmelev	
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Mette Nielsen	
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Karen Sandrini	Afbud
Sydvestjysk Udviklingsforum	Winnie Abildgaard	Afbud
Vadehavets Formidlerforum	Klaus Melbye	Ikke til stede
Vadehavskunsterne	Niels Kongsbak	Afbud
Skallingen, Ho og Oksbøl	Anne Marie Slaikjær	Afbud
Varde Ådal	Ole Andresen	Afbud
Marbækområdet	Claus Løth	
Fanø	Ole Mouritzen	
Fanø	Karen Boel Madsen	
Ribemarsken	Kent Rygaard	Afbud
Ribemarsken	Jens Lorenzen	
Mandø	Ove Nielsen	Afbud
Rømø	Jan Gravesen	Afbud
Rømø	Arne Hansen	
Tøndermarsken	Bodil Marie Arbjerg Lundby	Afbud
Tøndermarsken	Niels Johansen	

Dagsorden pkt.:	1. Velkomst og godkendelse af dagsorden
Referat:	<p>Svend Tougaard bød velkommen og orienterede om afbud, som desværre var mange. Svend takkede Inger Lauridsen fra LAG Haderslev/Tønder, som er trådt ud af rådet, og bød velkommen til vores nye medlem, Johanne Ludvigsen.</p> <p>Svend Tougaard bød også velkommen til Mads Brun, som er skov- og landskabsingeniørstuderende og skal være i praktik hos sekretariatet i de næste 10 måneder med fokus på naturopgaver.</p> <p>Svend Tougaard fortalte, at vi fortsat afventer en udpegning af et medlem fra Danmarks Fiskeriforening.</p> <p>Der blev, af hensyn til Johanne Ludvigsen, lavet en kort præsentationsrunde af rådets medlemmer og sekretariatet. Dagsordenen blev herefter godkendt.</p>
Dagsorden pkt.:	2. Meddelelser – Orienteringspunkt
Referat:	<p>Nyt fra formanden v/Svend Tougaard</p> <p>Svend Tougaard orienterede om Tønder Festivalen, hvor Nationalparken havde været til stede ved både temadagen dagen før Tønderfestivalen - om den kulturelle del af Vadehavet - og med et Vadehavstelt og aktiviteter på selve festivalen.</p> <p>Svend Tougaard gjorde opmærksom på, at aftenens møde var det sidste ordinære møde i rådet i 2018.</p> <p>Nyt fra Wadden Sea Forum v/Karen Boel Madsen</p> <p>Karen Boel Madsen fortalte, at der havde været møde i Wadden Sea Forum i juni i Varde. Forum havde haft besøg af Mette Guldborg, som havde et indlæg om kulturel arv, og Anne Marboe, som fortalte om NAKUWA-projektet. Herudover blev ministerdeklarationen og partnerhub drøftet under mødet.</p> <p>Det næste møde i Wadden Sea Forum møde er i november, hvor der skal være gruppearbejde.</p> <p>Karen Boel Madsen opfordrede igen rådsmedlemmerne til at gå ind og se på www.waddenseaforum.org, hvor præsentationerne fra tidligere møder blandt andet ligger, herunder Mette Guldborg og Anne Marboes.</p> <p>Nyt fra Partnerudvalget v/Jens L Hansen</p> <p>Da Inger Lauridsen ikke længere sidder i Rådet, orienterede Jens L Hansen om nyt fra partnerudvalget.</p> <p>Der er 159 partnere, og 25 nye partnere er på listen over deltagere i introkurset i oktober.</p> <p>Der er partnerudvalgsmøde i september, hvor man besøger Ole Andresen, som er kødkvægsproducent.</p> <p>Jens L Hansen fortalte om nationalparkens deltagelse i Tøn-</p>

der Festivalen, hvor de havde haft samarbejde med flere partnere, blandt andet med et Vadehavsområde, kunststudstilling, guidede ture og springstok-springning. Herudover var der 4+ arrangementer* med gourmetmiddage med lokale råvarer, som partnere havde leveret. Mette Nielsen og Niels Johansen roste råvarerne og arrangementerne.

* 4+ arrangementer er for gæster der kommer før Tønder Festival begynder – i de fire dage op til festivalen.

Da Inger Lauridsen, som er gået ud af rådet, sad i partnerudvalget, blev rådet bedt om at vælge en ny repræsentant, efter Jens L Hansen havde beskrevet arbejdet i udvalget. Rådet valgte efter en drøftelse Mette Nielsen som ny repræsentant for rådet i partnerudvalget.

Nyt fra Græsningsforeningen v/Peter Saabye Simonsen

Da Ole Andresen ikke kunne være til stede, orienterede Peter Saabye Simonsen om foreningen, som har opstartet sit første græsningsprojekt med 150 HA i Varde Ådal. Man er i dialog med en større fond om eventuelt at købe en ejendom på Sdr. Farup kanten, som skal fungere som en pilot-ejendom i forhold til natur- og landbrugsdrift. Økologisk Landsforening har spurgt, om de kan komme ind i projektet som partner.

Peter Saabye Simonsen og John Frikke havde været til møde i departementet i maj, hvor de havde drøftet nationalparkernes mulighed for at yde tilskud til naturprojekter til landmænd. P.t. er mulighederne meget begrænsede og der skal arbejdes på at forbedre nationalparkernes tilskudsmuligheder, så nationalparkerne får en reel mulighed for at indfri loven om nationalparker.

Nyt fra Skibet v/Svend Tougaard

Svend Tougaard orienterede om, at sommeren har budt på fantastiske sejladser, ikke mindst takket være vejret. Mange bliver imponerede, når de hører, at vi ikke har et besøgscenter, men et skib der kommer ud til folk i stedet. Skibet har deltaget i flere formidlingsarrangementer, blandt andet i Ho hvor folk var forundrede over, at skibet lå på vaden, på Fanø (vild med vand), ved Maritim dag, Esbjerg Festuge og Varde Å Dag – der havde i alt været omkring 850 besøgende på skibet i forbindelse med arrangementerne. Herudover har der været øvelsessejladser – i alt 15 sejladser hen over sommeren. Skibet forventes at tage TV Syd med, når Københavns Universitet skal bruge skibet til forskningsarbejde og -undersøgelser den 18. september.

Nyt fra sekretariatet v/Peter Saabye Simonsen

Peter Saabye Simonsen forklarede, at der ingen ledelses-

	<p>orientering var udsendt til mødet, da bestyrelsesmødet afholdes efter rådsmødet. Ledelsesorienteringen fremsendes når bestyrelsesmødet er afholdt den 11. september. Peter Saabye Simonsen orienterede dog kort om, at der er afsluttet flere projekter og aktiviteter, og der er en del medieomtale af nationalparken. Han fortalte også, at der havde været et tysk filmhold i området for at filme til en udsendelse, som sendes i december på ARD/NDR.</p>
Dagsordenen pkt.:	3. Status på verdensarven
	<p>Anne Husum Marboe gav rådet et indblik i vejen til udnævnelse til verdensarv af henholdsvis Tyskland og Holland i 2009 og Danmarks i 2014. En proces der havde været undervejs siden 1987. Hun gennemgik highlights fra udnævnelsen og fortalte om det IUCN havde fundet særligt positivt: den danske nationalparkmodel var de vilde med, fordi den engagerer lokalbefolkningen uden at vi fungerer som myndighed, samtidig med at det danske Vadehav er den mest uberørte del af det samlede Vadehav, hvor især Skallingen, sydspidsen af Fanø og Varde Å-dal fremhæves. Her findes vadehavsnatur i fri dynamik, og så har vi undervisningsportalen 'Mit Vadehav'.</p> <p>IUCN havde i forbindelse med udnævnelsen haft anbefalinger til hvad de tre lande skulle arbejde med:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at lave en strategi for bæredygtig turisme (er gjort) • at lave en indsats for at forhindre invasive arter (er igangsat) • at få verdensarven implementeret i nationalparkens arbejde (er gjort) • at lave en harmoniseret forvaltningsplan • at overvåge negative effekter af fiskeaktiviteter (her indeholder Tønderdeklarationen en strategi for bæredygtigt fiskeri) • at øge samarbejdet langs den østatlantiske trækfuglerute (her har man arbejdsgrupper) <p>Der er dog to punkter hvor hele Vadehavet ikke er helt med, og det er i det danske Vadehav – snæblens bevaringstilstand og situationen omkring Esbjerg Havn som konsekvens af den planlagte udvidelse, hvilket har affødt opmærksomhed hos UNESCO og ønsker om at høre mere om udvidelsen.</p> <p>Med udnævnelsen til Verdensarv forpligter vi os til at sikre effektiv beskyttelse ved hjælp af forvaltning, forskning og overvågning samt træning og uddannelse. Man har lavet en trilateral verdensarvsstrategi, som har 6 søjler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beskyttelse og internationalt samarbejde

	<ul style="list-style-type: none"> • verdensarv branding • formidling og uddannelse • bæredygtig turisme • bæredygtig udvikling • forskning og monitorering. <p>Verdensarven sorterer under Kulturministeriet og indebærer et samarbejde med de øvrige danske verdensarvssteder. Nationalpark Vadehavet fungerer som 'focal point', hvilket medfører en stor arbejdsopgave (der er brugt 1500 timer i 2018 alene på det trilaterale samarbejde og verdensarven). Der er udarbejdet en lokal dansk verdensarvsstrategi, der hviler på et samarbejde mellem nationalparken, NST, MST, Vadehavskommunerne, Business Region Esbjerg, Vadehavets Formidlerforum og lokale partnere.</p> <p>Vi samarbejder i et projekt med de to andre syddanske verdensarvssteder, og vi indgår i Rigsfællesskabets Verdensarvssteder, vi er med i det nordiske verdensarvssamarbejde. Verdensarven har indgået i flere projekter i Nationalpark Vadehavet, herunder Verdensarvsavis, NAKUWA, IWSS, TEG Nordisk Ministerrådsprojekt, Nordic World Heritage projektet, et ruteprojekt, diverse trilaterale arbejdsgrupper og Prowad Link. Herudover arbejder vi på at få verdensarvspartnerne. Til dette arbejde er der udviklet undervisningsmateriale i form af tre kompendier samt en film, som rådet så under mødet og blev opfordret til at bruge/vise.</p> <p>I forbindelse med gennemgangen af verdensarven blev bæredygtig turisme drøftet og rådet gjorde opmærksom på, at der kan komme øget slid på vegetation og natur og at man skulle være opmærksomme på ikke at fokusere for meget på turisme, men hele tiden have beskyttelse for øje. Rådet foreslår, at emnet gøres til genstand for debat i rådet og måske i anden sammenhæng i regi af nationalparken.</p>
Dagsorden pkt.:	4. Ny Nationalparkplan – status på processen samt kommentering på forslag til plan
Referat:	<p>Peter Saabye Simonsen repeterede processen med implementering af den nye plan fra årsskiftet frem til 16. august, hvor høringsperioden var slut.</p> <p>Der var indkommet 22 hørings svar/kommentarer, som Sara Lindholt gennemgik. Herudover gennemgik Sara Lindholt de korrektioner der er foretaget i planen som følge af kommentarerne.</p> <p>Der havde været tre kategorier af hørings svar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkrete forslag om projekter, faciliteter, stier m.v. • Institutioner der ønsker at samarbejde

	<ul style="list-style-type: none"> • Bemærkninger der har forårsaget konkrete ændringer. Sara Lindholt forklarede hvilke kommentarer der havde forårsaget præciseringer af formuleringer og hvorfor. De kommentarer der opfordrede til ændring af målsætninger vil dog ikke komme i betragtning, da målsætningerne er affødt af lov og bekendtgørelse og derfor ikke kan ændres. Jens Lorenzen bad om at få præciseret hvad de 800 forslag havde udmøntet sig i. Sara Lindholt forklarede, at forslagene var indskrevet i den nye plan og at høringssvarene herefter var implementeret, hvor det var relevant. De forslag der ikke hører under nationalparkens ressortområde, bliver givet videre til rette myndighed samt indgår i et idékatalog, som er offentligt tilgængeligt på nationalparkens hjemmeside. <p>Ole Jakobsen spurgte om vi ikke nævner forslagsgivernes navne. Sara Lindholt forklarede, at vi af hensyn til persondataloven ikke må offentliggøre dem.</p> <p>Merete Binderup foreslog, at vi skriver, at der er taget hånd om samtlige forslag og at vi kvitterer for dem.</p> <p>Jens Lorenzen spurgte hvor forslagene kan ses.</p> <p>Peter Saabye Simonsen forklarede, at man havde lagt idékataloget på nettet, men at det er vanskeligt at præcisere hvor hvert enkelt forslag er indarbejdet i planen, da der er tale om 800 forslag. Da det er en revision af den oprindelige plan, vil alle forslag ikke kunne implementeres, men disse forslag findes i idékataloget, som er offentligt og dermed kan bruges af alle.</p> <p>Ole Jakobsen sagde, at idéfasen havde været en spire til noget man kan bruge i sin egen kommune i fremtiden.</p> <p>Karen Boel Madsen roste den respekt der havde været omkring behandlingen af forslag og høringssvar. Det er gjort med ordentlighed og åbenhed. Man kan ikke følge alle forslag og kan derfor ikke forvente en individuel begrundelse.</p> <p>Ole Jakobsen roste også den åbne model for indkaldelse af ideer og høringssvar.</p> <p>Peter Saabye Simonsen rundede af med at kvittere for rådets gode forslag til at håndtere høringssvarene, og følgelig vil vi i nationalparkplanen præcisere og kvittere for idéer, forslag samt høringssvar.</p>
Dagsorden pkt.:	5. Selvevaluering / vurdering af Rådets arbejde i den forgangne periode 2014-2018
Referat:	Svend Tougaard bad rådet overveje hvilke forventninger de havde haft til rådsarbejdet, om var de blevet opfyldt og om bestyrelsens opgaver til rådet havde været passende. Og i

Øvrigt kommentere på den forgangne periode.

Jens Lorenzen synes ikke rådet flytter så meget, men er med til at forankre nationalparken lokalt, da man som lokalrepræsentant har mulighed for at komme til orde. Det så han som det største aktiv.

Svend Tougaard roste dialogen i rådet, som repræsenterede meget forskellige interesser på en positiv måde.

Randi Kragh Hansen syntes man havde brugt meget tid på sætningsopbygning i den første periode og at anden periode havde været meget anderledes med et andet fokus. De sidste fire år havde fokus været på turisme og fremkommelighed, frem for naturprojekter. Der havde endvidere ikke været så mange diskussioner i rådet i den seneste periode.

Randi Kragh Hansen opfordrede til at stille sig selv spørgsmålet: 'Hvor lang tid kan nationalparken bære den øgede turisme og hvor længe er det bæredygtigt?' Randi Kragh Hansen roste rådet for den omgangstone der er og det gode samarbejde der er mellem interesseorganisationerne og gav udtryk for, at hun havde været meget glad for at sidde i rådet i de 8 år.

Karen Boel Madsen syntes det var svært at evaluere over lange perioder, men fortalte, at det siddende råd havde den fordel, at der var opbygget en god samarbejdskultur, så måden at tale sammen på var konstruktiv. I de første år handlede det meget om hvad der skulle nedfældes, hvor anden periode havde haft mere ro og en bestyrelse der var blevet bedre til at spørge rådet. Hun bakkede i øvrigt Randi Kragh Hansen op i, at man bør drøfte turismetrykket.

Ole Jakobsen havde lagt mærke til, at sekretariatet var meget lyttende og åbne for forslag. Han foreslog etablering af lokale uddannelser på gymnasie- og universitetsniveau med vadehavsfokus.

Merete Binderup opfordrede til, at man i den forbindelse inddrager sedimentologi og kystprocesser. Merete Binderup havde især været begejstret for mødet omkring porte, som havde været meget inddragende og hun glædede sig til resultatet af arbejdet.

Arne Hansen havde forventet, at der var mere samarbejde med befolkningen, han havde ikke mødt nogen forslag fra lokalbefolkningen og efterlyste mere samarbejde med de lokale.

Svend Tougaard fortalte, at han også havde forventet, at flere fra lokalområderne var kommet til repræsentanterne, men det havde han ikke oplevet.

Ole Mouritzen opfordrede til, at man udbreder kendskabet

til lokalbefolkningen om, at man sidder i rådet, og at de gerne må komme med forslag. I den sammenhæng kan rådsmedlemmerne selv være mere aktive.

Jens L Hansen orienterede om, at Karen Boel Madsen selv havde præsenteret sig under et ambassadørkursus på Fanø og at sekretariatet også skal huske at fortælle, når rådsmedlemmer er med til møderne.

Jens Lorenzen sagde, at befolkningen ikke havde den samme modvilje mod nationalparken længere, hvilket også kan være årsag til, at vi ikke har så meget dialog.

Peter Saabye Simonsen roste rådet for deres omgangstone, som i øvrigt er exceptionel for både råd og bestyrelse hos Nationalpark Vadehavet. Det gør samarbejde og sekretariatsarbejde meget nemmere og behageligt.

Karen Boel Madsen mente, at man nemt kan sætte forventningerne om engagement for højt og at det i de første år kun havde været formuleringer man kunne melde tilbage. Herudover havde sekretariatet overtaget megen af den uadventede kommunikation i takt med at sekretariatet var kommet på plads.

Johanne Ludvigsen havde været med til workshoppen i forbindelse med den nye plan og havde der oplevet stort engagement og inddragelse.

Poul Fremmelev havde været skeptisk på forhånd, men synes nu at rådet er et imponerende forum af interesser og at det er et spændende arbejde. Han havde tænkt meget over hvordan han får Region Syddanmark engageret i rådsarbejdet - det var lykkedes, blandt andet via billeder fra en sejlsad med nationalparkskibet.

Mette Nielsen havde været med til pilotfasen før nationalparken blev udnævnt og var glad for, at nationalparken var kommet til at fungere meget bedre end hun havde forventet.

Svend Tougaard orienterede til sidst om, at bestyrelsens medlemmer kun kan sidde i to perioder, men umiddelbart er der ikke noget i hverken lov, bekendtgørelse eller forretningsorden der hindrer, at et rådsmedlem kan fortsætte længere. Rådet var enige i, at det var velfungerende med de 31 medlemmer og ønsker ikke at reducere antallet af medlemmer. Bredden i rådet er vigtig for at sikre så mange interesser som muligt. Rådet foreslog, at bestyrelsen drøfter rådets fremtidige sammensætning på et kommende møde.

Randi Kragh Hansen spurgte ind til, om der er planer om at ændre i antallet af rådsmedlemmer eller bestyrelsesmed-

	<p>lemmer. Det kunne Peter Saabye Simonsen forsikre om, at der ikke var nogen planer om i forhold til rådet, men at antallet af bestyrelsesmedlemmer var reduceret i Thy og Mols Bjerger, men at der ikke indtil nu har været tegn på at der skal reduceres i Vadehavets bestyrelse. Faktisk havde bestyrelsen inviteret ministeren til Vadehavet, hvor man vil bede ministeren om ikke at blande sig i bestyrelsens sammensætning og antal, da det fungerer glimrende som det gør nu.</p>
Dagsorden pkt.:	6. Eventuelt
Referat:	<p>Jens L Hansen viste filmen fra temamødet i Tønder, som omhandlede vadehavskultur. Filmen er lavet i stedet for et temahæfte. Ud over den lille film, kommer der content pakker ud med hvert af indslagene fra mødet. Filmen affødte varme kommentarer hos rådet.</p> <p>Jens Lorenzen kommenterede på billedet i den nye plan, hvor der går to mennesker på vaden under et skilt med 'Naturreservat – ingen adgang'. Han opfordrede til at det bliver ændret. Sekretariatet lovede at også det foto bliver ændret. Der er flere fotos som ikke helt passer til planens intentioner.</p> <p>Peter Saabye Simonsen orienterede om, at Ditte Dyrbo Hvid og han, i samarbejde med Vadehavets Formidler Forum, har udarbejdet en ny plan for VFFs fremtidige aktiviteter. Herudover orienterede han om, at Nationalparkerne muligvis får ekstra penge på deres bevilling, da det er et forslag til den nye finanslov.</p> <p>Merete Binderup fortalte, at Rømmø er ved at blive verdenskendt sedimentologisk, idet der er optaget en artikel i et tidsskrift 'Sedimentology', som omhandler Rømmøs sedimentologi, dannelse og udvikling, en artikel på 42 sider.</p> <p>Niels Johansen foreslog, at man, i forhold til græsning, laver tilskud pr høved i stedet for pr hektar, så vil man få mere kvæg ud og græsse. Det affødte flere kommentarer fra rådets medlemmer om græsning, problemer med at skaffe græssere, kvaliteten af kødet vs tilvækststudfordringer på eksisterende racer, udfordringer med tilskudsordningerne og regler for samme mv.</p>